

Formklipping af nordmannsgran-juletræer

Af Finn Jacobsen og Esben Møller Madsen

Spildprocenten i vore ngr.-juletræskulturer er så høj som nogensinde, og samtidig er kvaliteten af de træer, vi udbyder ikke i overensstemmelse med forbrugernes ønsker. Økonomien er således truet fra to sider. Som producenter er vi tilbøjelige til at hævde, at når produktionsomkostningerne er høje, så skal prisen på produktet være tilsvarende høj. Driftsøkonomisk er betragtningen selvfølgelig rigtig. Men når de høje omkostninger er forårsaget af vore manglende færdigheder og markedet samtidig ikke er udelt begejstret for vore træer, så er tiden dog vist inde til, at vi undersøger den grundliggende produktionsfilosofi nærmere.

Det har i så henseende været inspirerende at besøge USA og „lege“ med de tanker og ideer som besøgene her har affødt. I det følgende vil vi på basis af blandt andet 3 års eksperimentelle erfaringer på Langesø forsøge at opridse, ad hvilke veje den fremtidige ngr.-juletræproduktion kan tænkes at udvikle sig.

Markedsgrundlaget

Grundlaget for såvel træernes slutudseende og prisen bestemmes af markedet. Med vor nuværende ringe

udbytteprocenter har vi bragt os op i en krog, hvor vi ikke er i stand til at benytte prisparameteren uden det straks trækker tæppet væk under investeringerne. Dette er der kun een løsning på: Vi må have udbytteprocenterne markant op. Midlerne hertil er de velkendte: Rigtig proveniens, prima plantemateriale, rigtigt arealvalg og pleje m.v. Erfaringerne fortæller os til fulde, at vi ad denne vej kan nå langt - men dog næppe over udbytteprocenter på 50-60. Og så står vi stadig med et produkt, der ikke svarer til forbrugernes idealkrav. Når samtidigt erindres, at udbuddet af juletræer i hele Europa vil stige i de kommende år, er der næppe tvivl om, at skal vi klare os i denne konkurrence, så skal vi fremover have et produkt, der svarer til forbrugernes ønsker og adskiller sig markant fra alle andre træer der udbydes. Samtidig skal vi kunne fremstille det til en pris, som gør det muligt at foretage hurtige markedsudvidelser ved hjælp af et effektivt grossistnet.

Der er derfor kun een vej i den fremtidige produktion: Intensivering hovedsaglig gennem formklipping, som både vil øge udbytteprocenten og give os det produkt, som forbru-

Figur 1. Formklippet træ, frembragt ved klipping i de 2 foregående sæsoner. Såfremt træet først agtes solgt i 1986, vil det kræve en „forking“ i indværende sæson. Foto taget primo juli.

gerne ønsker.

Begrebsafklaring

Når vi taler om tilklipping af træer bør vi holde begreberne klare, så vi

Figur 2. „Forking“ kræver en omhyggelig afklipping af skuddet, da stubben der efterlades vil skræmme træet. Foto taget primo juli.

Figur 3. Knopafpilning efterlader kun et lille ar, og samtidig udvikler skuddene sig bedre.

Formklipping af nordmannsgran-juletræer

Af Finn Jacobsen og Esben Møller Madsen

Spildprocenten i vore ngr.-juletræs-kulturer er så høj som nogensinde, og samtidig er kvaliteten af de træer, vi udbyder ikke i overensstemmelse med forbrugernes ønsker. Økonomien er således truet fra to sider. Som producenter er vi tilbøjelige til at hævde, at når produktionsomkostningerne er høje, så skal prisen på produktet være tilsvarende høj. Driftsøkonomisk er betragtningen selvfølgelig rigtig. Men når de høje omkostninger er forårsaget af vore manglende færdigheder og markedet samtidig ikke er udelte begejstret for vore træer, så er tiden dog vist inde til, at vi undersøger den grundlæggende produktionsfilosofi nærmere.

Det har i så henseende været inspirerende at besøge USA og „lege“ med de tanker og ideer som besøgene her har affødt. I det følgende vil vi på basis af blandt andet 3 års eksperimentelle erfaringer på Langesø forsøge at opridse, ad hvilke veje den fremtidige ngr.-juletræsproduktion kan tænkes at udvikle sig.

Markedsgrundlaget

Grundlaget for såvel træernes slutudseende og prisen bestemmes af markedet. Med vor nuværende ringe

udbytteprocenter har vi bragt os op i en krog, hvor vi ikke er i stand til at benytte prisparameteren uden det straks trækker tæppet væk under investeringerne. Dette er der kun een løsning på: Vi må have udbytteprocenterne markant op. Midlerne hertil er de velkendte: Rigtig proveniens, prima plantemateriale, rigtigt arealvalg og pleje m.v. Erfaringerne fortæller os til fulde, at vi ad denne vej kan nå langt - men dog næppe over udbytteprocenter på 50-60. Og så står vi stadig med et produkt, der ikke svarer til forbrugernes idealkrav. Når samtidigt erindres, at udbuddet af juletræer i hele Europa vil stige i de kommende år, er der næppe tvivl om, at skal vi klare os i denne konkurrence, så skal vi fremover have et produkt, der svarer til forbrugernes ønsker og adskiller sig markant fra alle andre træer der udbydes. Samtidig skal vi kunne fremstille det til en pris, som gør det muligt at foretage hurtige markedsudvidelser ved hjælp af et effektivt grossistnet.

Der er derfor kun een vej i den fremtidige produktion: Intensivering hovedsaglig gennem formklipping, som både vil øge udbytteprocenten og give os det produkt, som forbru-

Figur 1. Formklippet træ, frembragt ved klipping i de 2 foregående sæsoner. Såfremt træet først agtes solgt i 1986, vil det kræve en „forking“ i indværende sæson. Foto taget primo juli.

gerne ønsker.

Begrebsafklaring

Når vi taler om tilklipping af træer bør vi holde begreberne klare, så vi

ved, hvad vi taler om. Man kan skelne mellem *tilretteklipping/reparationsklipping* og egentlig *formklipping*. Forskellen mellem de to metoder er slutproduktets udseende.

Ved *reparationsklipping* stiles mod træer, vi kender i dag: Kvaliteten svinger mellem 1. sortering og supermarkedskvalitet og fremtræder vildtvokset. Metoderne der anvendes er omtalt flere gange (senest i SKOVEN nr. 6/7 af Paul Christensen), og består hovedsaglig i: Tvegeklipping, topskudsreparationer, usystematisk sideklipping og evt. grenkransregulering.

Risikoen for fejlinvestering ved reparationsklippingen er beskedent, idet man kun klipper på træer, der ikke af sig selv falder indenfor, hvad der betragtes som salgbar juletræ. Arbejdsindsatsen kan derfor direkte sammenlignes med træets fremtidige salgsværdi.

Anderledes stiller det sig med det *formklippede* juletræ, der er karakteriseret ved:

- formen er symmetrisk fra alle sider og træet fremtræder helt regelmæssigt,
- bredden bør være ca. 60% af højden,
- grentætheden skal være jævn fra fod til top. Det er her væsentligt, at træerne aldrig er åbne i øjenhøjde,
- træet skal fremtræde naturligt på den måde, at der ikke må være fremspringende grenstrumper fremkommet ved afklipping. Det *formklippede* træ skal med an-

Figur 4. „Forking“ er sket primo juni i skudstrækningsperioden. Det overklippede skud har efter klippingen strakt sig og dannet knopper i klippearret. Den videre udvikling kendes endnu ikke.

dre ord være et standardprodukt med meget høj grad af ensartethed, som vil kunne afmærkes og distribueres med lave omkostninger, idet det skal kunne sælges i princippet ubesat af grossistledet.

Spørgsmålet er nu - hvorledes producerer vi det formklippede juletræ?

Formklippingserfaringer

Indledningsvist skal det slås fast, at den endelige „autoriserede“ metode ikke foreligger. Omvendt er erfaringerne dog så mange, at det manglende må betragtes som finpudsninger. Grundelementerne i formklippingen er i vid udstrækning de samme

som i reparationsklipping, dog med den væsentlige forskel, at i formklipping er de gennemført med konsekvens.

Først nogle få erfaringer med de enkelte typer indgreb:

Breddeklipping

Klippingen sker ved at fjerne grenens hovedakse („forking“) og lade tungegrenen fortsætte den radiære vækst. Erfaringerne synes at vise, at man kan klippe indtil 3 år tilbage i en gren og lade tungegrenen overtage radiærvæksten, forudsat at den er kraftig og får meget lys. Foretages et så radikalt indgreb på træets neder-

Figur 2. „Forking“ kræver en omhyggelig afklipping af skuddet, da stabben der efterlades vil skræmme træet. Foto taget primo juli.

Figur 3. Knopafpilning efterlader kun et lille ar, og samtidig udvikler skuddene sig bedre.

Figur 5 og 6. Bundklipping og „forking“ udført første gang. Før og efter.

ste grene i en tæt kultur, hvor de første 40-50 cm vokser i mere eller mindre skygge, bliver væksten i tungegrenen ikke tilfredsstillende. Korrekt formklipping bør derfor starte, når træerne når lårhøjde, så stor lystilgang er sikret. På større træer lykkes indgrebet kun i kulturer med stor træafstand.

En ulempe ved „forking” af de udvoksede årsskud er, at det er vanskeligt at undgå stabbe på afklipningsstedet (se figur 2). Man skal klippe meget tæt til den underliggende tungegren for at få skjult ardannelsen.

Et langt bedre resultat opnås ved at fjerne knopperne inden udspring (se figur 3). Metoden kan selvsagt kun bruges, når det er det yderste årsskud som ønskes fjernet.

En nyere iagttagelse går ud på, at skud i udspring kan klippes og herefter strække sig lidt, hvorpå de danner knopper i klippearret, som herefter skjules (se figur 4).

Konsekvensen af breddeklippingen bliver, at grenenes radiære vækst reduceres. Udover at man herved får et smallere træ opnås også, at internodiegrenene „når at komme med”, hvilket giver træet fylde, og vi undgår de åbne træer.

Resultatet af 2 på hinanden følgende års „forking” fremgår af figur 1.

Topskudsregulering

De danske erfaringer hermed er ringe og kan på baggrund af vore hidtidige erfaringer ikke anbefales. Årsagen kan være, at forudsætningen for at opnå succes er, at operationerne udføres i juli måned, så internodieknoppen kan nå at omstilles til topknop.

Det er imidlertid muligt, at man helt kan undgå topskudsforkortelse, blot man „forker” træerne og samtidig arbejder med provenienser, der har mange internodieknopper.

Bundklipping

Bundklipping vil sige renklipping af de nederste 20-25 cm, hvorved efterlades en stab. Bundklippingen har flere formål:

- man opdager de skjulte tvegedannelser og klumpfodsdannelser, som man herved kan tage højde for i tide
- træet får luft i de nedre grenkranser,

hvorved vi undgår keglen af døde/affaldne nåle i midten af træet

- skovningen lettes betydeligt og går hurtigere
- det er lettere at vurdere træets proportioner når breddeklipping skal foretages
- måske hæmmes topskudsvæksten det efterfølgende år. Bundklipping bør derfor foretages, når træet når lårhøjde og vil til at „spurte”
- det hævdes, men er ingenlunde sandsynliggjort, at bundklipping fremmer knopdannelsen i de øvre dele af træet.

Den fremtidige metode

På baggrund af ovennævnte tegner der sig følgende metodik for frembringelse af formklippede træer:

- 1) Bundklipping påbegyndes 4-6 år efter anlæg svarende til, at træerne har nået lårhøjde. Operationen kan ikke gøres færdig på ét år, idet mindre træer i kulturen må vente, indtil de når lårhøjde.
- 2) Samtidig med bundklippingen klippes de samme træer ind i den rette bredde ved hjælp af „forking”-metoden, så træets proportioner bringes i orden. Man fjerner et, to eller evt. tre årsskud.
- 3) Man må aldrig klippe i øverste grenkrans uanset skudlængde.
- 4) Endeknopafpilning er den bedste metode. Næstbedst er at afklippe det nye årsskud det efterfølgende år. Måske vil erfaringer med afklipping i skudstrækningsperioden give nye erfaringer, som kan forbedre metoden yderligere.
- 5) Internodiegrene over stabhøjde og topskud røres *ikke*. Men tveger afklippes ved *grunden*.

Denne tilklipping kan udføres meget hurtigt og billigt, (se figur 5 og 6) og skal i fornødent omfang suppleres med knopafpilning, evt. tvegeklippinger og grenkransreguleringer de følgende år indtil træet er salgsklart.

Ældre træer

Ovennævnte metode tager sigte på unge kulturer, som man kan forme fra begyndelsen. For ældre kulturer kan de nævnte indgreb også anvendes (se figur 7), men arbejdsindsatsen bliver betydelig. Erfaringer fra

Figur 7. „Forking” udført på ældre træ inden udspring forår 1985. Træet vil tidligst være salgsklart i 1986.

forskellige eksperimenter rundt i landet er imidlertid positive. Forudsætningen for at nå det rigtige resultat er imidlertid, at man starter 2-3 år før salg.

Økonomi

Formklippingen, som den er beskrevet ovenfor, adskiller sig bl.a. fra reparationsklippingerne ved, at behandlingen også udføres på træer, der af sig selv vil vokse til juletræer, således at gevinsten her ligger i kvalitetsgevinsten.

Den beskrevne tidlige formklipping vil beløbe sig til 2-3 kr./stk. for førstegangsindgrebet. De efterfølgende indgreb kræver kun en hurtig gennemgang med afknopning og småjusteringer. Det er på denne baggrund indlysende, at den økonomiske gevinst producenten kan opnå ved formklipping kan blive betydelig.

Afslutningsvis: - Den beskrevne er selvsagt ikke den endelige sandhed. Men med en produktionstid på omkring 10 år er man nødt til at gøre sig nogle tanker om, hvordan den fremtidige produktion skal være, selvom beslutningsgrundlaget er ufuldstændigt.

Fortsætte som hidtil, kan vi i hvert fald ikke!

□